

Begroeting Oliver von Wrochem, herdenkingsplechtigheid Neuengamme, 3 mei 1945

Beste mevrouw Fränkel, beste Livia, namens de overlevende gedetineerden die samen met ons de dag van bevrijding van de gedetineerden in het concentratiekamp Neuengamme herdenken,

Beste mevrouw de president van de 'Amicale Internationale KZ Neuengamme', beste Martine Letterie, namens de vele familieleden die vanuit overal ter wereld met ons verbonden zijn,

Zeer geachte heer burgemeester dokter Tschentscher namens de Vrije en Hanzestad Hamburg,

Zeer geachte mevrouw ministeriële directeur Bering, namens de federale minister van staat voor Cultuur en Media,

Zeer geachte mevrouw minister van onderwijs Prien, namens de deelstaat Sleeswijk- Holstein, waar vanochtend bij het *Cap Arcona- monument* in Neustadt- Pelzerhaken de gedetineerden van het kamp herdacht is, die er vlak voor hun bevrijding om het leven kwamen,

Zeer geachte dames en heren, lieve vriendinnen en vrienden voor Uw schermen,

Samen met jullie willen wij voor de 76e keer het einde van de oorlog en de bevrijding van de concentratiekampen herdenken. Namens alle medewerkers wil ik U als directeur van de *KZ-gedenkstätte* Neuengamme van harte begroeten. In het bijzonder wil ik allen van harte welkom heten, die van heinde en verre deelneemen aan deze herdenking.

Het is een ongewoon moment om vandaag hier in het voormalige klinkerwerk voor zo veel lege rijen stoelen te spreken. Het is ook een moment van verdriet over het feit dat de coronapandemie opnieuw onze hoop onmogelijk heeft gemaakt om samen te kunnen herdenken.

Wat hadden wij het internationale herdenkingsevenement naar aanleiding van 75 jaar bevrijding, dat we vorig jaar hebben moeten afgelasten, dit jaar graag willen inhalen.

Wat hadden wij jullie, beste overlevenden, beste familieleden van voormalige KZ-gedetineerden, vandaag graag erbij willen hebben, en naar jullie geluisterd, met jullie gesproken, samen herdacht!

Omdat wij U helaas niet welkom kunnen heten in Hamburg, gingen wij nadenken hoe U hier alsnog aanwezig zou kunnen zijn – aanwezig met Uw herinneringen en verhalen, met Uw gedachten en wensen. Vandaar dat wij U hebben gevraagd om ons voorwerpen op te sturen die verbonden zijn met Uw herinneringen.

Wij zijn er erg blij mee en ik wil U van harte bedanken, dat er zo velen van jullie uit talrijke landen op ons verzoek hebben gereageerd. De meeste voorwerpen bereikten ons via e-mail, maar sommigen ook, zoals dit hier, per post.

Op de website kz-gedenkstaette-neuengamme.de/erinnerungen, die nu is geëactiveerd, hebben wij van Uw inzendingen een multimedia- reportage gemaakt. In het Duits, Engels en Frans kunt U hier de verhalen achter de voorwerpen leren kennen.

Voor hun enorme inspanning bij het plannen en uitvoeren van dit herdenkingsevenement en van het digitale herdenken wil ik professor Detlef Garbe namens de stichting *Hamburger Gedenkstätten und Lernorte* en alle medewerkers bedanken.

Speciale dank voor de muzikale begeleiding van het herdenkingsevenement gaat naar de leden van de *Hamburger Camerata* en de heer professor Frank Löhrl op de vleugel en aan de muzikale leiding.

Die mensen onder ons, die de vervolging en het geweld van het nationaalsocialisme hebben overleefd, zijn inmiddels hoogbejaard. Voor ons allemaal is het pijnlijk dat degenen, die vorig jaar voor het herdenkingsevenement naar Hamburg wilden komen, dit uiteindelijk niet hebben kunnen doen. Het maakt mij, het maakt ons enorm verdrietig dat het ook dit jaar niet anders kan zijn.

We hopen echter dat we wel in staat zullen zijn om in de herfst van dit jaar enkele van de ontmoetingen in te halen, die ons nu zijn onthouden, en om opnieuw overlevenden en hun familieleden als onze gasten in Hamburg te ontvangen.

In het afgelopen jaar zijn er vele overlevenden van het concentratiekamp Neuengamme van ons heengegaan. Sommigen ervan overleden ook aan Covid-19. In onze herinnering en onze harten zullen zij allemaal aanwezig blijven.

Graag wil ik tien namen van diegene overledenen voorlezen, die op een bijzondere manier verbonden waren met de *gedenkstätte*, ook als een herinnering aan alle gedetineerden van het kamp Neuengamme, die zijn overleden zonder dat wij het hebben vernomen.

Jewgenij Malychin (Oekraïne)

Lucille Eichengreen (Verenigde Staten)

Haim Liss (Israël)

Miloš Poljanšek (Slovenië)

Roman Kamieniecki (Polen)

Gloria Hollander Lyon (Verenigde Staten)

Mads Madsen (Denemarken)

Susanna Dóczy (Hongarije)

Alfredo Rotella (Frankrijk)

Laszlo Berkowits (Verenigde Staten)

Jerzy Stoberski (Polen)

We zullen jullie niet vergeten en jullie nagedachtenis in ere houden.

Er volgen nu de welkomstwoorden van burgemeester Tschentscher, ministeriële directeur Bering namens de Bondskanselarij en Minister Prien, verantwoordelijk voor onderwijs, wetenschap en cultuur namens de deelstaatregering Sleeswijk- Holstein.

Ik wil jullie in Uw functie als vertegenwoordigers van de deelstaten en federale regering bedanken. Uw aanwezigheid laat zien dat de herinnering aan de misdaden van het nationaalsocialisme als een maatschappelijke en politieke taak in onze samenleving stevig is verankerd.

Na een korte muzikale bijdrage volgt de toespraak van de KZ- overlevende Livia Fränkel uit Stockholm, die centraal staat in deze plechtigheid. We zullen van haar toespraak een opname laten horen, net als van de toespraak van de presidente van Amicale Internationale KZ Neuengamme, mevrouw dokter Letterie, die het sluitstuk gaat vormen van het herdenkingsevenement in de klinkerfabriek.

Na een afsluitende muzikale bijdrage zullen we samen naar het Internationale Monument lopen om er een herdenkingsplechtigheid te houden. Ook deze zult U via de livestream kunnen volgen.

Ik wil U bedanken en geef bij deze het woord aan de Eerste burgemeester.